

2017-01-26

Uppdrag angående inrättandet av en institution för mänskliga rättigheter

Sammanfattning

En utredare ges i uppdrag att överväga och analysera om det är lämpligt att den nationella MR-institutionen blir en del av Riksdagens ombudsmän (JO) och på vilket sätt det skulle kunna ordnas organisatoriskt.

Uppdraget ska redovisas senast den 13 juni 2017.

Bakgrund

I skrivelse 2016/17:29 Regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter gör regeringen bedömningen att en nationell institution för mänskliga rättigheter, enligt de så kallade Parisprinciperna, bör inrättas i Sverige. Riksdagen bör enligt regeringen vara huvudman för en sådan institution.

Med Parisprinciperna avses de principer som anges i en resolution som FN:s generalförsamling antog 1993. Resolutionen anger riktlinjer för nationella institutioner med uppgift att främja och skydda de mänskliga rättigheterna. Namnet på principerna härstammar från att de formulerades i Paris två år tidigare. Enligt Parisprinciperna bör en nationell institution för mänskliga rättigheter ha en bred befogenhet att främja och skydda dessa rättigheter och ges ett självständigt mandat som är tydligt formulerat i grundlag eller annan lag, där också institutionens sammansättning och verksamhetsområde specificeras. Härutöver behandlar principerna institutionens uppgifter, sammansättning, garantier för institutionens oberoende och mångfald och frågor om dess arbetsmetoder.

Det internationella organet *International Coordinating Committee of National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights* (ICC) bedömer, efter ansökan från en nationell institution, i vilken mån nationella institutioner i olika länder kan anses uppfylla Parisprinciperna och tilldelar dem då A-, B- respektive C-status. De organ som anses uppfylla Parisprinciperna fullt ut tilldelas A-status och blir då röstande medlemmar i ICC. Medlemmar med A-status får även delta aktivt i de möten som FN:s råd för mänskliga rättigheter håller.

Hans Hegeland

Utskottsråd • Konstitutionsutskottet • Riksdagsförvaltningen
Telefon: 08-786 4726 • Mobil: 070-766 3162 • E-post: hans.hegeland@riksdagen.se

I regeringens skrivelse redovisas regeringens skäl för bedömningen att en institution för mänskliga rättigheter, enligt de så kallade Parisprinciperna, bör inrättas i Sverige. Regeringen anför vidare att frågor som berör riksdagens myndigheter inte ankommer på regeringen utan på riksdagen att bereda. Det innebär att en eventuell fortsatt beredning av frågan om inrättandet av en institution för mänskliga rättigheter, med riksdagen som huvudman, helt ankommer på riksdagen själv.

Frågan om en institution för mänskliga rättigheter behandlas också i betänkandet Ny struktur för skydd av mänskliga rättigheter (SOU 2010:70, slutbetänkande från Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige) och i betänkandet Samlat, genomtänkt och uthålligt? En utvärdering av regeringens nationella handlingsplan för mänskliga rättigheter 2006–2009 (SOU 2011:29).

Uppdraget

Utskottet delar utgångspunkten att en nationell institution för mänskliga rättigheter enligt de s.k. Parisprinciperna bör inrättas i Sverige och att riksdagen bör vara huvudman för en sådan institution. Institutionens organisatoriska hemvist och dess uppdrag behöver emellertid utredas.

En utgångspunkt är att institutionen bör utformas så att den uppfyller Parisprinciperna.

Utskottet anser att det finns fördelar om institutionen kan utgöra en del av en befintlig myndighet och bedömer att Riksdagens ombudsmän (JO) är den myndighet under riksdagen som ligger närmast till hands. Det framgår bl.a. av JO:s instruktion att JO har till uppgift att särskilt tillse att medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter inte träds för när i den offentliga verksamheten. En utgångspunkt bör dock vara att JO:s nuvarande uppdrag och verksamhet inte påverkas negativt av att myndigheten tilldelas uppdraget. JO har funnits som institution i över 200 år och utgör en viktig del av kontrollmakten.

En utredare ges i uppdrag att överväga och analysera om det är lämpligt att den nationella MR-institutionen blir en del av JO och på vilket sätt det skulle kunna ordnas organisatoriskt. Utredaren ska med utgångspunkt i Parisprinciperna överväga vilka uppgifter och befogenheter MR-institutionen bör tilldelas. Utredaren bör därvid belysa i vilken utsträckning JO enligt dess nuvarande uppdrag utför uppgifter som omfattas av Parisprinciperna.

Utredaren får lämna alternativa förslag när det gäller hur MR-institutionen kan bli en del av JO. Om utredaren skulle dra slutsatsen att nackdelarna med att MR-institutionen görs till en del av JO är större än fördelarna får utredaren framföra det. Utredaren får i så fall även, om utredningstiden så medger, föreslå alternativa lösningar vad gäller institutionens organisatoriska hemvist.

Utredaren ska redovisa för- och nackdelar med olika förslag och lösningar.

I uppdraget ingår att resonera kring behov av författningsändringar. Utredaren får, om utredningstiden så medger, lämna författningsförslag.

Samråd och redovisning av uppdrag

Utredaren ska i den utsträckning det bedöms nödvändigt inhämta information om MR-institutioner i andra länder, t.ex. de nordiska länderna.

Utredaren ska samråda med JO under uppdragets genomförande.

Utredaren ska fortlöpande informera och samråda med utskottet, eller med en av utskottet anvisad delegation.

Uppdraget ska redovisas senast den 13 juni 2017.

